

YATIRIM HİZMET VE FAALİYETLERİ İLE YATIRIM KURULUŞLARINA İLİŞKİN REHBER'DE DEĞİŞİKLİK

Yatırım kuruluşlarının uyum sürecinde özellikle uygulama alanı bulan, aracı kurum ve bankaların sermaye piyasası faaliyetlerine ilişkin III-37.1 sayılı Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Yatırım Hizmetleri Tebliği) ile III-39.1 sayılı Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ'in (Yatırım Kuruluşları Tebliği) uygulamasına yönelik olarak Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yayımlanan "Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri ile Yatırım Kuruluşlarına İlişkin Rehber" (Rehber) Kurul'un İ-SPK.37.3 (14.05.2015 tarih ve 12/619 s.k.) sayılı İlke Kararı (İlke Kararı) doğrultusunda güncellenmiştir. Yapılan güncellemelerde öne çıkan başlıklar aşağıda yer almaktadır:

1. Emir İletimine Aracılık Faaliyeti Kapsamında Müşteriye Bildirim Yükümlülüğü

III-37.1 sayılı Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ'in "*Emir iletimine aracılık faaliyetinin yürütülmesine ilişkin ilke ve esaslar*" başlıklı 14 üncü maddesinin (d) bendi uyarınca emir iletimine aracılık faaliyeti kapsamında müşteriye bildirim yapma yükümlülüğü, kural olarak, lehine faaliyet gösterilen kuruluşa aittir.

İlke Kararı ile birlikte, Rehber'in "*Emir İletimine Aracılık Eden Yatırım Kuruluşlarının Müşteriye Bildirim Yükümlülükleri ve Müşteri Bilgilerinin Gizliliği*" başlıklı bölümü uyarınca, lehine faaliyet gösterilen kuruluş tarafından müşterilere yapılması gerekli bildirimler, sorumluluk bu kuruluşa kalmak kaydıyla, emir iletimine aracılık eden yatırım kuruluşu tarafından da yerine getirilebilecektir. Rehber'in bahsi geçen bölümü uyarınca ayrıca:

- Müşteri ile imzalanan çerçeve sözleşmede, sorumluluğun lehine faaliyet gösterilen kuruluşa olduğu ve emir iletimine aracılık eden ve lehine faaliyet gösterilen kuruluşun kayıtları arasında bir uyumsuzluğun olması halinde lehine faaliyet gösterilen kuruluşun kayıtlarının esas alınacağı hususlarına yer verilmelidir.
- Birlikte çalışacak yatırım kuruluşlarının iş akışı kapsamında gizliliğinin nasıl sağlanacağı hususları ayrıntılı olarak belirtilmelidir.
- Bildirim yapılmaması yönünde sözleşme imzalanan veya bu hususa çerçeve sözleşmede yer verilen profesyonel müşterilerin öncelikle bildirimden ve bildirimden çıkarılmasına aykırı olup olmadığı hususundan haberdar edilmesi gereklidir.

2. Uygunluk ve Yerindelik Testlerinin Tüzel Kişi Müşteriler, Vekâleten Açılan ve/veya İşlem Yapılan Hesaplar ve Müşterek Hesaplar Bakımından Uygulanması

Rehber'in "Uygunluk ve Yerindelik Testleri" başlıklı bölümünün 2 nci alt başlığı altında, tüzel kişi müşteri hesapları ile müşterek hesaplar ve vekâleten açılan ve/veya işlem yapılan hesaplarda uygunluk ve yerindelik testlerinin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama getirilmiştir. Rehber'in "Tüzel kişi hesaplarında, müşterek ile vekâleten açılan ve/veya işlem yapılan hesaplarda testlerin yapılması" başlıklı ilgili kısmına göre **tüzel kişi müşteriler bakımından anılan testlerin uygulanması isteğe bağlı olup**, müşterek hesaplar ve vekâleten açılan/işlem yapılan hesaplar bakımından aşağıdaki esaslar geçerlidir:

"Müşterek hesaplar açısından; hesabın teselsüllü müşterek hesap olması halinde hesap sahiplerinden yalnızca birine uygunluk ve yerindelik testlerinin uygulanması yeterli olup, hesabın teselsülsüz müşterek hesap olması halinde tüm hesap sahiplerine testlerin uygulanması ve en muhafazakar sonucun işlemlerde esas alınması gerekir.

Vekâleten açılan ve/veya işletilen hesaplar açısından müvekkil tarafından vekile hesabın nasıl işletilmesi gerektiğine, yatırım stratejisine ilişkin olarak verilmiş bir talimat bulunuyorsa, vekil müvekkilin bu talimatına uygun hareket etmekle yükümlü olduğundan, testler ile ölçülen hesap sahibinin portföyünde veya hesabında gerçekleştirilecek işlemlere ilişkin riskleri anlayacak bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadığına ilişkin olarak; yaşı ve mesleği, eğitim durumu, geçmişte gerçekleştirdiği işlemlere konu olan sermaye piyasası araçları, söz konusu işlemlerin türü, niteliği, hacmi ve sıklığı gibi bilgiler yalnızca müvekkil bakımından aranır. Böyle bir talimatın bulunmadığı durumlarda, vekilin asıl hesap sahibinin portföyünde veya hesabında gerçekleştirilecek işlemlere ilişkin riskleri anlayacak bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadığını tespit bakımından söz konusu bilgiler vekil bakımından uygulanır."

3. Çerçeve Sözleşme ve Eklerinin Saklanması Hizmetinin Dışarıdan Hizmet Alımına Konu Edilmesi

Rehber'in "Dışarıdan Hizmet Alımı" başlıklı bölümünün "Çerçeve sözleşme ve eklerinin saklanması" başlıklı 6 ncı kısmı uyarınca müşterilere ait çerçeve sözleşmeler ile formların asıllarının dışarıdan hizmet alımına konu edilebilmesi, ilgili belge asıllarına yetkili makamlar ve müşteri tarafından talep halinde ulaştırılmasına ilişkin tüm sorumluluk yatırım kuruluşunda olmak üzere ve aşağıdaki şartların sağlanması kaydıyla mümkündür:

- Müşterilere ait çerçeve sözleşmeler ile belirtilen formların aracı kurum nezdinde elektronik ortamda saklanmaya devam edilmesi,

- Hizmet sağlayıcı kuruluş ile yapılacak olan sözleşmeye III-39.1 sayılı Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ'in 52 nci maddesinde sayılan asgari hususların yanı sıra, aracı kurumun talebi halinde çerçeve sözleşmeler ile formların asıllarına ne kadar sürede ve nasıl ulaşılabileceğine ilişkin hüküm konulması.

4. Uygunluk ve Yerindelik Testlerini Değerlendiren ve Onaylayan Personel ile Lisans Yükümlülükleri

Rehber'in "*Uygunluk ve Yerindelik Testleri*" başlıklı bölümünün "*Testlerin yapılmasında yetkili imzalar ve lisanslı personel*" başlıklı kısmında, Yatırım Kuruluşları Tebliği'nin 33 üncü maddesinin altıncı fıkrasında ve testlerin sonuç bildirim sayfalarında bulunan, testi "değerlendiren" ve "onaylayan" personel ayırımına dikkat çekilmiştir. Bahsi geçen 33 üncü maddenin altıncı fıkrası aşağıdaki gibidir:

"Yatırım kuruluşlarının söz konusu formların yanı sıra hesabı açan ve/veya bilgileri toplayan müşteri temsilcisi ile hesabın açılmasını onaylayan yetkilinin ad, soyad ve unvan bilgilerini de saklaması gerekir."

Yukarıda yer verilen Yatırım Kuruluşları Tebliği hükmünden, "*formların yanı sıra hesabı açan ve/veya bilgileri toplayan müşteri temsilcisi*"nin uygunluk testini "değerlendiren"; "*hesabın açılmasını onaylayan yetkilinin*" ise "onaylayan" olduğu anlaşılmaktadır. Rehber, bu hususta "değerlendirme" ve "onaylama" işlerinin aynı personel tarafından yapılabileceğini ifade ederek, ilgili personelin lisans yükümlülüklerine ilişkin aşağıda yer verilen esasları kabul etmiştir:

"Uygunluk testi için gerekli bilgi ve belgeleri müşteriden temin ederek, testi uygulayacak personel ile müşteriye hesap açacak personelin Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 1 lisans belgesine sahip olması gerekli değildir. Ancak, yerindelik testinin en az Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 1 lisans belgesine sahip personel tarafından uygulanması gerekir."

5. Uygunluk Testi Gerektirmeyen Sermaye Piyasası Araçlarının Uygunluk Testindeki Yeri

Rehber'in "*Uygunluk ve Yerindelik Testleri*" başlıklı bölümünün "*Uygunluk testi yapılmadan müşteriye satışı yapılabilecek sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak test sonucunda yer verilecek açıklama*" başlıklı 5 inci kısmında, uygunluk testi gerektirmeyen sermaye piyasası araçlarının müşterilerin *genel bir fikir sahibi olmaları* ve *söz konusu araçların alternatifleri arasında yerini görebilmesi* bakımından test içeriğinden çıkarılmaması öngörülmektedir.

Uygunluk testi gerektirmeyen sermaye piyasası araçları, test içeriğinden çıkarılmayacak olmakla birlikte, testin sonuç bölümünde aşağıdaki açıklamaya yer verilecektir:

“Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu’nda (TEFDP) işlem gören yatırım fonları ile para piyasası fonları (likit fonlar) ve kısa vadeli tahvil ve bono fonları ile Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilmiş borsalarda ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören kamu borçlanma araçları için uygunluk testi yapılması zorunlu olmayıp, bu test sonucu dahil olacağınız risk kategorisinden bağımsız olarak bu sermaye piyasası araçlarına yatırım yapabilirsiniz.”

6. Yerindelik Testinde Portföy Riskinin Dikkate Alınması

Rehber’in “Uygunluk ve Yerindelik Testleri” başlıklı bölümünün “Yerindelik testinde portföy riskinin dikkate alınması” başlıklı 11 inci kısmında, yerindelik testinin uygunluk testinden farklı olarak bireysel portföy yöneticiliği veya yatırım danışmanlığı hizmeti sunmak üzere yapılması sebebiyle testin portföyün toplam riskini gözetecek şekilde Kurul’un 15.05.2014 tarihli kararı çerçevesinde yapılandırılabilmesi düzenlenmektedir.

Bu doğrultuda, yerindelik testinin sonuç bölümünde yer alan açıklamalara aşağıdaki ifadenin de eklenmesi kabul edilmiştir:

“Test sonucunda yer verilen gruplarda yer alan sermaye piyasası araçları, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği’nin önerileri çerçevesinde genel örnek niteliğinde olup, bu sermaye piyasası araçlarından her biri kendi barındırdığı özellikler sebebiyle farklı bir risk kategorisine dahil olabilir. Söz konusu sermaye piyasası araçlarına tek tek değil de, bir portföy oluşturmak suretiyle yatırım yapıldığında oluşan portföyün riski daha farklı bir kategoriye dahil olabilir. Bu kapsamda yatırım kuruluşunuzun her bir kategori için belirlediği risk ölçütlerini de dikkate alabilirsiniz.”

7. Bireysel Portföy Yöneticiliği ve Yatırım Danışmanlığı Sırasında Araştırma Faaliyetleri

Rehber’in “Bireysel Portföy Yöneticiliği ve Yatırım Danışmanlığı Sırasında Araştırma Faaliyetleri” başlıklı bölümünde, yatırım danışmanlığı ve portföy yöneticiliği faaliyetlerine temel oluşturacak araştırmaların kurum içinde çıkar çatışmasına yol açmayacak şekilde bağımsız olarak oluşturulması gereği vurgulanmıştır.

İlgili bölümde ayrıca, bireysel portföy yöneticiliği ile yatırım danışmanlığı faaliyetleri aynı birim bünyesinde yürütülebilecekse de araştırma biriminin söz konusu faaliyetleri yürütecek birimden ayrı olarak oluşturulması gerektiği hükme bağlanmakta ve bireysel portföy yöneticilerinin veya yatırım danışmanlarının aynı zamanda müşteri temsilcisi olarak görev yapabilecekleri düzenlenmektedir.

8. Bazı Banka Personeline Tanınan Geçiş Süresi

Rehber’in “Yatırım Kuruluşlarında Çalışan Personel” başlıklı bölümünün “Bankalarda çalışan belli personel için geçiş süresi verilmesi” başlıklı 3 üncü kısmında bankaların tecrübe sahibi olan fakat lisans belgesi bulunmayan bir takım personeline geçiş süresi tanınması gerekliliği ifade edilmiştir. Geçiş süresi

tanınacak çalışanlar, risk yönetim elemanı; risk yönetim elemanının bağlı olduğu birim yöneticisi; genel saklama faaliyetlerini yürüten takas ve operasyon sorumlusu ile türev araçlar muhasebe ve operasyon sorumlusunun bağlı olduğu birimin yöneticileri olup, ilgili sürenin tanınması aşağıdaki şartlara bağlanmıştır:

- 14.08.2014 tarihi itibarıyla bankalarda yukarıda sayılan pozisyonlarda çalışmak ve son 1 yıldır bu görevde bulunmak,
- Görevler için aranan mesleki deneyim şartını sağlamak,
- 2015 yılından itibaren açılacak ilk altı sınava katılmak.

Rehber'in ilgili kısmı uyarınca, *dördüncü sınavın sonuçlarının açıklandığı tarihe kadar Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Lisans Belgesini, altıncı sınavın sonuçlarının açıklandığı tarihe kadar Türev Araçlar Lisans Belgesini almaya hak kazanamayanlar*, son sınavın sonuçlarının açıklanmasını takip eden ay sonu itibarıyla bu görevlerde çalışamayacaklardır.

9. Banka Şubelerinde Çalışan İhtisas Personelin Hiyerarşik/İşlevsel Olarak Bağlı Bulunduğu Yönetici Ayrımı

Rehber'in "*Yatırım Kuruluşlarında Çalışan Personel*" başlıklı bölümünün "*Banka personelinin işlevsel olarak bağlı olduğu yönetici*" başlıklı 4 üncü kısmında, banka şubelerinde çalışan ihtisas personelinin hiyerarşik olarak şube müdürüne bağlı olmakla birlikte, işlevsel olarak talimatları ile hareket ettikleri banka genel müdürlüğünde bulunan birimlere bağlı olabildiklerine dikkat çekilmiştir. Rehber'de vurgulanan bu hususu düzenleyen Yatırım Kuruluşları Tebliği'nin "*Yatırım kuruluşlarının personeli*" başlıklı 18 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki gibidir:

"Yöneticiler, yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve genel müdür yardımcıları ile ihtisas personelinin görev aldığı birimlerin, bağlı bulunduğu tüm kademelerdeki yöneticiler, bu birimlerde yönetici ile ihtisas personeli arasındaki kademelerde görev yapan personel (müdür yardımcısı, yönetmen vb.), şube müdürü ve irtibat bürosu sorumlusundan oluşur. Banka şubelerinde çalışan ihtisas personelinin yöneticisi, söz konusu personelin sunulan yatırım hizmet ve faaliyetleriyle ilgili işlevsel olarak bağlı bulunduğu birimin yöneticisidir."

Rehber'de bu hükmün uygulamasına ilişkin olarak, *banka şubelerinde çalışan ihtisas personelinin, sunulan yatırım hizmet ve faaliyetleriyle ilgili olarak yaptıkları görevin içeriği ve tanımı dikkate alındığında talimatları aldığı ve işlevsel olarak bağlı bulunduğu birimin yöneticisinin aranan lisans belgesine sahip olması gereği kabul edilmiştir.*

10. Banka Personelinin Kurum İçi Unvanları ve Lisans Yükümlülüklerinin Tespiti

Rehber'in "Yatırım Kuruluşlarında Çalışan Personel" başlıklı bölümünün "Banka personelinin bağlı olduğu yönetici ile ihtisas personeli arasında yer alan kademelerdeki yöneticiler" başlıklı 5 inci kısmında iki temel husus düzenlenmektedir:

- **İhtisas personelinin kurum içi unvanları:** Rehber'de ihtisas personelinin *lisans yükümlülüklerinin kolaylıkla tespit edilebilmesi ve müşterilerin muhatap oldukları personelin yetkileri konusunda kurumlar arasındaki farklılığın giderilmesi* amacıyla Yatırım Kuruluşları Tebliği'nin 18 inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen unvanların kullanılması gerektiği vurgulanmış fakat mevzuatta öngörülen unvan ile birlikte olmak şartıyla, kurum içi unvanların da kullanılabilmesi hükmüne bağlanmıştır.
- **Birim yöneticisi unvanının altındaki tüm unvanlar için alınması gereken lisans:** Bu doğrultuda, *bankalarda yatırım hizmet ve faaliyetleriyle ilgili olarak istihdam edilen personelin kurum içi unvanından bağımsız olarak Yatırım Kuruluşları Tebliği uyarınca öngörülen görev tanımına karşılık gelen unvanı dikkate alınarak lisans yükümlülüğünün belirlenmesi* gerektiği kabul edilmiştir.

11. Özel Risk Bildirimi Yükümlülüğü

Rehber'in "Müşteriye Risklerin Bildirilmesi Yükümlülüğü" başlıklı bölümünün "İlave risk bildirim yükümlülüğü" başlıklı 2 nci kısmında, KAP'ta yayınlanacak fon sürekli bilgilendirme formlarının mevcudiyeti sebebiyle yatırım fonlarıyla ilgili olarak, Yatırım Kuruluşları Tebliği'nin "Müşteriye risklerin bildirilmesi yükümlülüğü" başlıklı 25 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yapılacak özel risk bildirimine gerek bulunmadığı ifade edilmektedir.

İlgili kısımda ayrıca, işlem yapılan her bir sermaye piyasası aracı özelinde ilave risk bildirimine gerek olmadığı, 25 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen unsurları kapsamak kaydıyla, tek bir risk bildirim formu ile ilave risk bildirim yükümlülüğünün yerine getirilebileceği düzenlenmiştir.

12. Aracı Kurumların Marka Kullanım İzinleri

Rehber'in "Diğer Hususlar" başlıklı bölümünün "Aracı kurumların marka kullanım izinleri" başlıklı 5 inci kısmında, aracı kurumların markaları ile ilgili olarak ticaret unvanı ile bağ kurulması ve ticaret siciline tescil edilmesi zorunluluğu kaldırılarak, marka kullanımı ile ilgili aşağıdaki esaslar kabul edilmiştir:

- Marka kullanım izinleri, konuya ilişkin Kurul izninin tebliği üzerine aracı kurumun internet sitesi ile Kamuyu Aydınlatma Platformunda ilan olunmalı ve marka, ilgili aracı kurum adına Türkiye Patent Enstitüsü'ne tescil edilmelidir.

- Aracı kurumların kullandığı ancak başka kişi/kurumlar adına tescil edilmiş olan markalar, ek maddi külfet getirmeden ilgili aracı kurum adına Türkiye Patent Enstitüsü'ne tescil edilerek, Kurul'a bilgi verilmelidir.
- Markalara ilişkin olarak aracı kurumların internet sitesinin ana sayfasında ve bütün alt sekmelerinde, söz konusu markaların ilgili aracı kurum tarafından kullanılmakta olduğunu belirten ifadelerin açık, anlaşılır ve görülebilir bir mahiyette sekmelerin sol üst köşesinde yer alacak şekilde düzenlenmesi gereklidir.

13. Diğer Hususlar

Kurul'un İlke Kararı doğrultusunda Rehber'e eklenen diğer hususlar aşağıda yer almaktadır:

- Sermaye piyasası aracı olan yatırım fonu katılma payları menkul kıymet olarak nitelendirilmemekle birlikte, yatırım fonu katılma paylarının alım satımına aracılığı faaliyetiyle ilgili olarak yatırım kuruluşlarının sermaye piyasası aracı kategorileri itibarıyla yapılacak faaliyeti gösterir tabloda "diğer menkul kıymetler" seçeneğini işaretlemesi gerekmektedir.
- Uygunluk ve yerindelik testleri ile bunlara ilişkin uyarı ve bildirimlerin şubeler veya çağrı merkezi üzerinden kayıt tutulan telefonlar aracılığı ile yapılmasına imkân bulunmamaktadır.
- Müşterinin talebe dayalı profesyonel müşteri kıstaslarını sağlayarak profesyonel müşteri olmasından önce müşteriye uygulanmış olan uygunluk testi sonuçları geçerliliğini yitirir.
- Yatırım Hizmetleri Tebliği'nin "*Müşteri ile saklamacı kuruluş arasında mutabakat*" başlıklı 68 inci maddesinde öngörülen yıllık mutabakat uygulaması 01.01.2016 tarihine bırakılmıştır.
- Yatırım Kuruluşları Tebliği'nin "*Talebe dayalı olarak profesyonel müşteri kabul edilecek müşteriler*" başlıklı 32 nci maddesinin birinci fıkrasının a bendindeki "*İşlem yapılması talep edilen piyasalarda son 1 yıl içinde, her 3 aylık dönemde en az 500.000 Türk Lirası hacminde ve en az 10 adet işlem gerçekleştirmiş olmaları*" hükmü, "*Son 1 yıl içinde, her 3 aylık dönemde en az 500.000 Türk Lirası hacminde ve en az 10 adet sermaye piyasası işlemi gerçekleştirmiş olmaları*" şeklinde uygulanacaktır.
- Aracı kurumların irtibat bürolarının faaliyete geçmesine ilişkin olarak Kurul izninin tebliği üzerine aracı kurumun internet sitesinde ve Kamuyu Aydınlatma Platformunda ilan olunması yeterli olup, ticaret siciline tescil yapılması zorunluluğu kaldırılmıştır.

Rehber <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=1177&ext=pdf&submenuheader=null> adresinden ulaşılması mümkündür.